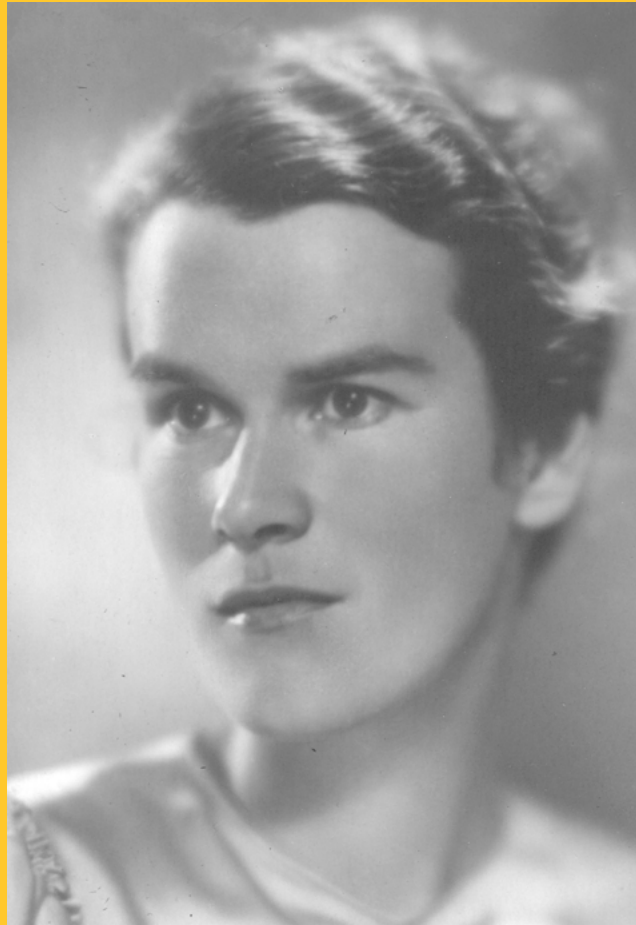

LITERATUUR
MUSEUM

[literatuurmuseum.nl / verhalen / m-vasalis](https://literatuurmuseum.nl/verhalen/m-vasalis)

LESPAKKET

Over de rand

OPDRACHTEN BIJ
HET VERHAAL OVER
M. VASALIS

Over de rand

“If your only wish and zeal in life is to preserve your integrity, and never take any risk of becoming undone, then I consider your life as not worth living.”

– M. Vasalis, motto bij handschrift van ‘Het ezeltje’, 1937

In het verhaal ‘M. Vasalis – **Over de rand**’ op literatuurmuseum.nl maak je kennis met het leven en werk van dichteres M. Vasalis (pseudoniem van Margaretha Drooglever Fortuyn-Leenmans). Tijdens haar leven publiceerde M. Vasalis drie dichtbundels (Parken en woestijnen, De vogel Phoenix en Vergezichten en gezichten), na haar dood verscheen nog een vierde bundel (De oude kustlijn). Ondanks dat Vasalis’ oeuvre niet heel groot is, is haar werk heel bekend en geliefd. Zij schreef onder andere de inmiddels klassiek geworden gedichten ‘Ik droomde dat ik langzaam leefde’, ‘Sotto voce’, ‘Afsluitdijk’ en ‘De idioot in het bad’.

Het verhaal op literatuurmuseum.nl over Vasalis heeft twee ‘ingangen’: je kunt het verhaal lezen door de hoofdstukken te doorlopen, maar je kunt het verhaal ook ontdekken via de verschillende fragmenten. Deze fragmenten staan in een playlist die je opent door bovenaan de pagina ‘M. Vasalis – **Over de rand**’ te kiezen voor ‘Beluister dit fragment’. Rechts zie je het icoontje ‘playlist’. In deze playlist kun je een keuze maken uit alle fragmenten die in het verhaal aan bod komen.

Opdracht 1

1

Het gedicht 'Met kleine, zuinige monden' is een gedicht uit het jeugdwerk van M. Vasalis. Open de **playlist** en beluister het fragment 'Met kleine, zuinige monden'. Klik daarna op de knop 'Lees bijbehorende passage'.

2

In de passage bij het gedicht lees je:

“Het tegendeel van het burgerlijk leven ligt hier in de vrije natuur, het vers gaat in een hogere versnelling: het wordt een lyrisch klankspel, door de herhalingen, de binnenrijmen en de alliteraties.”

In welke regels uit 'Met kleine, zuinige monden' zie je die overgang tussen het burgerlijk leven en de vrije natuur?

Met kleine zuinige monden

*Met kleine, zuinige monden
Zóó alsof het beursjes waren
En voorzichtige nette gebaren
Gaan de mensen, ze voelen hun zonden.
Dit zijn de koningen, die ik mij dacht
En de tragische slaven; een enkle lacht
En heeft een beetje plezier, en velen
Zijn wat bedrukt door hun gaaprig vervelen.
Maar God! Wat kan het mij eigenlijk schelen
Zoolang de luchtzeën lichten en wenken
Twinkelend, tintelend, en bloemen zwenken
In hoog en golvend, lauwend gras
En de boomen de boomen, die wilde wezens
Te drinken staan in de lenteluchten
O, wijze, dwaze lichte wezens
Zoals zij 's avonds staan en droomen
Ik wil blind en licht in de lichtmist gaan
Hoger, hoger als een zilverzing lied
En 's avonds verdrinken in een golvend verdriet
Dat alleen maar de lucht en het water verstaan
In een luisterend, groot en gelukkig verdriet.
[...]*

(M. Vasalis, jeugdwerk)

3

Het gedicht gaat over in een 'lyrisch klankspel, door de herhalingen, de binnenrijmen en de alliteraties'.

Wat zijn binnenrijmen en alliteraties? Zoek de termen op als je ze niet (meer) kent.

4

Geef één voorbeeld van binnenrijm, twee voorbeelden van herhalingen en twee voorbeelden van alliteraties uit 'Met kleine, zuinige monden'.

Opdracht 2

In het hoofdstuk ‘Mystieke ervaringen’ uit verhaal ‘M. Vasalis – Over de rand’ lees je over de bijzondere allesomvattende ervaringen die Vasalis beleeft, die meestal hun oorsprong vinden in de natuur. Deze ‘natuurbelevingen’, die tot een plotseling helder inzicht leiden, zijn een grote inspiratiebron in Vasalis’ poëzie.

1

Lees het hoofdstuk ‘Mystieke ervaringen’ uit verhaal ‘M. Vasalis – **Over de rand**’.

2

Wat is een mystieke ervaring? Zoek eventueel het begrip ‘mystiek’ op (bijvoorbeeld op Wikipedia); kijk daarbij vooral ook naar het begrip ‘natuurlijke mystiek’.

In het hoofdstuk ‘Mystieke ervaringen’ lees je:

“De wending in Vasalis’ gedichten gaat vaak gepaard met een typerend woord: plotseling, opeens, plots, dan, toen (als tegenstelling tot het voorafgaande) opeens, ineens. Dat is de scharnier waaromheen de werkelijkheidsbeleving omklapt naar een verhevigde beleving of een andere bewustzijnstoestand. Deze structuur in de Zuid-Afrikaanse gedichten wordt definitief het model voor Vasalis’ poëzie. Daar vindt M. Vasalis haar eigen vorm.”

3

De structuur die Vasalis hanteert in de Zuid-Afrikaanse gedichten, zie je dus ook terug in haar latere gedichten. Waar zit in het gedicht 'Afsluitdijk', dat je hieronder leest, volgens jou het scharnierpunt 'waaromheen de werkelijkheidsbeleving omklapt naar een verhevigde beleving of een andere bewustzijnstoestand'?

Afsluitdijk

*De bus rijdt als een kamer door de nacht
de weg is recht, de dijk is eindeloos,
links ligt de zee, getemd maar rusteloos,
wij kijken uit, een kleine maan schijnt zacht.*

*Vóór mij de jonge pas-geschoren nekken
van twee matrozen, die bedwongen gapen
en later, na een kort en lenig rekken,
onschuldig op elkanders schouder slapen.*

*Dan zie ik plots, als waar 't een droom, in 't glas
ijl en doorzichtig aan de onze vastgeklonken,
soms duidelijk als wij, dan weer in zee verdrongen
de geest van deze bus; het gras
snijdt dwars door de matrozen heen.
Daar zie ik ook mezelf. Alleen
mijn hoofd deint boven het watervlak,
beweegt de mond als sprak
het, een verbaasde zeemeermin.
Er is geen einde en geen begin
aan deze tocht, geen toekomst, geen verleden,
alleen dit wonderlijk gespleten lange heden.*

(M. Vasalis, *Parken en woestijnen*)

4

Hoe zou je de 'verhevigde beleving' in dit 'Afsluitdijk' in je eigen woorden omschrijven? Welke ervaring overvalt het lyrisch ik in dit gedicht?

Opdracht 3

1

Beluister (via de playlist) het fragment ‘**In de korte, blauwe schemering**’. Lees het vol ledige gedicht en de bijbehorende tekst via de knop ‘Lees bijbehorende passage’.

Het ezeltje

*In de korte, blauwe schemering
deed ik een kleine wandeling.
De grond was rood, gebarsten-droog.
De lucht was dun en vreeslijk hoog,
en blauwe distels stijf en grillig
ritselden driftig en onwillig.
Stil grazend naast een grijze rots
zag ik opeens op hoge benen
een jonge ezel; zijn oren schenen
doorzichtig, zijn gelaat was trots.
Zijn lange, ambren ogen blonken
als water, ernstig en bezonken
en onpartijdig was zijn blik.
En na een korte, felle schrik
verstarde ik in verwondering.
Of kan het eerbied zijn geweest
voor dit schoon, ongeschonden beest,
waarmee ik langzaam verder ging?
Een pijnlijke herinnering:
zo ben ik vroeger ook geweest.
Die gaafheid en zachtzinnigheid,
onzware ernst en droomrigheid,
o kon ik dat nog ééns herwinnen,
kon ik nog ééns opnieuw beginnen.*

(M. Vasalis, 1937, verschenen in *Parken en woestijnen*, 1940)

Bij het handschrift van het gedicht ‘Het ezeltje’ heeft Vasalis een motto geschreven:
“If your only wish and zeal in life is to preserve your integrity, and never take any risk of becoming undone, then I consider your life as not worth living.”

Over dit motto lees je in het verhaal:

“Het is een wens tot verspilling die in dit motto wordt geuit, een verlangen naar jouissance, zelfverlies. Voluit leven, risico’s nemen, zwerven, het glas tot op de bodem ledigen en het dan stukgooien, dat is de jonge Vasalis ten voeten uit. Haar manier van schrijven heeft ook iets van ‘verschwenden’, van de woorden op papier slingeren (...)”

2

In welke regels zie je de wens tot ‘voluit leven’ terug in ‘Het ezeltje’?

3

Welk gedicht van M. Vasalis vind jij het meest illustratief bij het beeld “Voluit leven, risico’s nemen, zwerven, het glas tot op de bodem ledigen en het dan stukgooien, dat is de jonge Vasalis ten voeten uit”? Je kunt kiezen uit een gedicht of fragment uit het verhaal ‘M. Vasalis – **Over de rand**’ of een ander gedicht van Vasalis dat je kent.

Welk gedicht heb je gekozen? Leg uit waarom dit gedicht volgens jou zo illustratief is.

4

Ontwerp een poëzieposter of -ansichtkaart bij het gedicht (of fragment) dat je bij vraag 11 gekozen hebt. Zorg dat de wens om voluit te leven duidelijk spreekt uit je ontwerp.

Ontwerp je poster of kaart met de hand, in een tekstverwerker of maak gebruik van een online tool hiervoor (bijvoorbeeld canva.com/create/posters of crello.com/nl/create/postcards/).

